

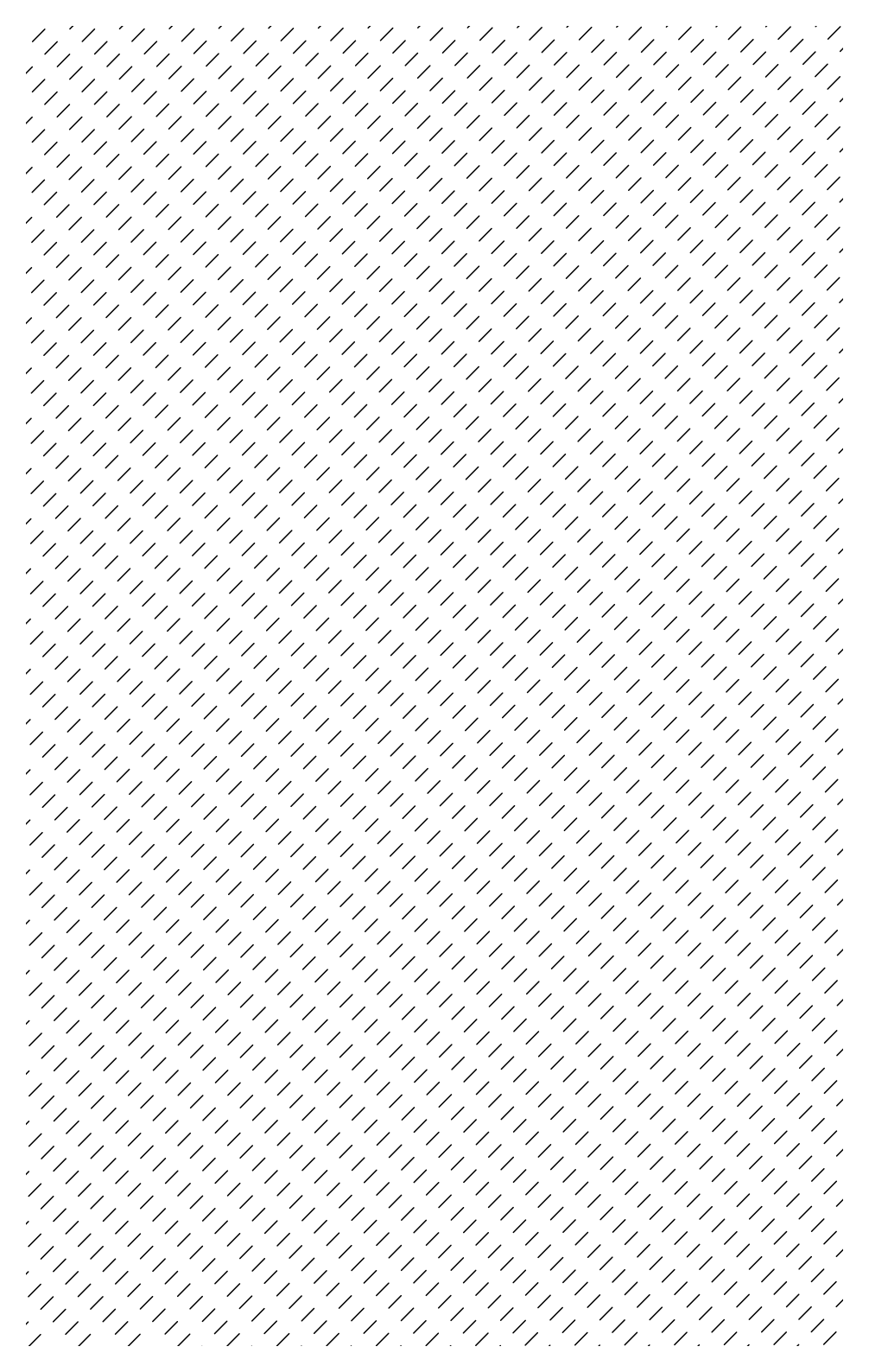
D'amor i desig

Iannis Ritsos

TRADUCCIÓ I PRÒLEG DE PAU SABATÉ

Saldonar.

IANNIS RITSOS

D'amor i desig

TRADUCCIÓ I PRÒLEG DE PAU SABATÉ

Saldonar.

D'amor i desig

© del text: hereus de Iannis Ritsos, 2025

© de la traducció i el pròleg: Pau Sabaté, 2025

© de la fotografia de la coberta: Jian Yi Liu/iStock, 2025

© d'aquesta edició: Edicions Saldonar, 2025

Primera edició: setembre del 2025

Publicat per Edicions Saldonar

Alfambra, 16, 5è 2a

08034 Barcelona

edicions@saldonar.com

www.saldonar.com

Edició i producció: Francesc Gil-Lluch

Disseny de la col·lecció: Enric Muñoz

Disseny de la coberta i maquetació: Octavi Gil Pujol

Distribució: UDL

Thema: DC, DCC, DCF

ISBN: 978-84-19571-68-7

Dipòsit legal: B 15539-2025

Saldonar forma part de l'associació
d'editorials independents Llegir en Català.

Amb el suport de:

Generalitat de Catalunya
**Departament
de Cultura**

Aquest llibre s'ha imprès amb paper procedent de boscos
gestionats de manera sostenible, un òfset cru de 90 grams,
i s'ha compaginat amb la tipografia Sabon en cos 10,5.

Els titulars del *copyright* tenen els drets reservats.

Taula

PRÒLEG,
per Pau Sabaté, 9

1. PETITA SUITE EN ROIG MAJOR, 15

2. COS NU, 111

3. PARAULES DE CARN, 183

Pròleg

PAU SABATÉ

Iannis Ritsos. Vida i obra

El poeta Iannis Ritsos va néixer a Monemvassia (la Malvasia dels nostres medievals), al sud-est del Peloponès, l'1 de maig del 1909. La família era rica, però pocs anys després del seu naixement la va afligir la ruïna econòmica i la malaltia física i mental: el 1921 el germà gran, primer, i la mare, després, van morir de tuberculosi; poc després el pare va ser internat al frenopàtic de Dafní, als afores d'Atenes, per on també va passar la germana al cap d'uns anys. El 1924 va publicar els primers poemes i el 1925 es va instal·lar a Atenes, on sobrevivia amb feines precàries de mecanògraf i corrector de textos, així com, més endavant, d'actor i ballarí. A partir del 1926, quan contrau, ell també, la tuberculosi, alterna la vida precària a Atenes amb estades en sanatoris diversos. És a la primera d'aquestes estades, al sanatori Sotiria d'Atenes, que entra en contacte amb el marxisme i comença a militar al Partit Comunista Grec.

La dècada següent veu la publicació dels primers poemaris de Ritsos, *Tractor* (1934) i *Piràmides* (1935), escrits en formes mètriques tradicionals. A partir d'aquest moment comença a

experimentar amb el vers lliure, camp en què va ser el primer poeta grec d'esquerres que es va endinsar. De tota manera, el vers tradicional, especialment el decapentasil·lab, no va desaparèixer mai de la seva obra. N'és una prova fefaent el fet que l'any següent, el 1936, escriu *Epitafi*, un poema que s'inspira clarament en la poesia tradicional i popular. Malgrat la dictadura de Metaxàs (1936-1941), Ritsos continua publicant. El 1937, quan surt a la llum *La cançó de la meva germana*, el consagradíssim poeta Kostís Palamàs el saluda amb la frase «Nosaltres ens apartem, poeta, perquè passis». Les composicions d'aquesta època (cal afegir-hi la *Simfonia primaveral*, del 1938, i *La marxa de l'oceà*, del 1940) es caracteritzen per un lirisme intens i torrencial.

L'ocupació alemanya (1941-1944), Ritsos la passa prostrat al llit per la malaltia, tot i que col·labora tant com pot amb la secció artística del Front d'Alliberament Nacional. Amb l'esclat de la Guerra Civil Grega, poc després de l'alliberament, bona part dels escrits del poeta són destruïts i ell pateix el desterrament a les illes de Lemnos, Makrónissos (tristament famosa per les terribles tortures que s'hi practicaven) i Ai-Stratis. Al cap de quatre anys, el 1952, és alliberat i retorna a Atenes. El 1954 es casa amb la metgessa Garifalià Georgiadi, de l'illa de Samos, i el 1955 neix la seva filla, Eri Ritsu, a qui dedica el llibre *Estel del matí*. Els anys que segueixen, fins al 1967, constitueixen una època d'una relativa tranquil·litat, en què pot publicar les obres escrites durant l'ocupació, la Guerra Civil i el desterrament (amb cims de la seva producció com *Grecitat*, *La senyora de les vinyes* i *La cassola renegrida*) i compondre els monòlegs dramàtics agrupats al volum *La quarta dimensió*, amb poemes tan notables com *La sonata del clar de lluna*, que li valdrà el Premi Nacional de Poesia l'any 1956. Durant aquesta època coneix el compositor i company de militància Mikis Theodorakis, que va musicar en diverses ocasions la seva poesia.

El 1967 la dictadura dita «dels coronels» torna a perseguir el poeta per la seva militància comunista, amb nous desterraments a les illes de Giaros i Leros i arrest domiciliari a casa de la seva dona, a Samos. Malgrat les condicions adverses (també per motius de salut), aquesta és una de les seves èpoques més productives, amb una quantitat notable de poemaris que van ser publicats després de la caiguda del règim, el 1974. Ritsos va continuar escrivint i publicant durant els anys següents i en morir, l'11 de novembre de 1990, va deixar cinquanta llibres de poemes inèdits, alguns dels quals s'han anat publicant els darrers trenta anys gràcies a la cura de la seva filla Eri.

D'amor i desig. El llibre i el títol

El recull que el lector té a les mans és fruit de l'última etapa de la vida del poeta. La quinzena d'anys que va de la fi de la dictadura a la mort de Ritsos és una època de reconeixement general de la seva figura, a Grècia i a l'estranger, i de treball incessant. El poeta poleix i publica textos d'altres anys (especialment del temps de la dictadura), reedita obres que fins llavors només s'havien pogut publicar en països del bloc socialista (com els *Poemes de Makrónissos*, sobre la seva experiència, a finals dels anys 40, al centre de detenció i tortura situat en aquesta illa deserta) i, naturalment, continua escrivint. La poesia i la prosa d'aquest període presenten un caràcter especialment reflexiu, sense la urgència i l'esperit combatiu de les composicions del període anterior, i són més donades a la fantasia. També a la fantasia eròtica, que troba, en aquests plàcids darrers anys de vida, una expressió més lliure. Ritsos disposa de més temps per viatjar, tant a l'estranger, per recollir guardons i reconeixements, com dins mateix de Grècia:

a la seva Monemvassia natal, a l'illa de Samos, pàtria de la seva dona, i als pobles costaners de Kalamos, al nord-oest de l'Àtica, i Diakoftó, al nord del Peloponès, on gaudeix d'una calma que segurament ja resulta molt difícil de trobar a l'Atenes dels 70 i 80, en plena explosió urbanística.

És en aquest context, doncs, que cal situar el present volum. El llibre es compon de tres unitats, la primera i la darrera de les quals, *Petita suite en roig menor* i *Paraules de carn*, van aparèixer al número 8 de la revista *Η λέξη* (*El mot*), un número d'homenatge al poeta, l'octubre de 1981. Els poemes es van publicar en fotocòpies del manuscrit de Ritsos, amb la seva cal·ligrafia característica, d'inspiració bizantina. Aquell mateix any, Ritsos va publicar en forma de llibre aquestes dues unitats, afegint-hi entremig (en ordre cronològic) la composició *Cos nu*. L'edició, a cura del relligador i dibuixant Dionissis Valassis, també reproduïa els manuscrits de la primera i la darrera unitat i anava acompanyada d'il·lustracions del mateix Valassis.

Totes tres unitats comparteixen tema i són fruit d'un any de la vida de Ritsos, entre el gener del 1980 i el febrer del 1981. S'hi pot observar com el mateix motiu passa d'unes primeres composicions, les de la *Petita suite*, breus i impressionistes a l'estil més torrencial del *Cos nu* i, finalment, als poemes sòlids i extensos de *Paraules de carn*. Ritsos va batejar el conjunt amb el nom *Ta erotiká*, que en grec és molt senzill i directe però a l'hora de traduir-lo no ho és tant. El títol evidencia el tema dels poemes, que és l'amor passional, l'amor carnal, amb un erotisme marcat en alguns casos i molt difús en d'altres. Aquesta presència de vegades molt difusa de la carnalitat m'impedia traduir-ho com a *Poemes eròtics* o, més exactament, *Els eròtics*, que hauria estat l'equivalència més immediata. Molts poemes d'aquest volum no són el que en català entenem per poema eròtic. Això és perquè

en grec l'adjectiu *erotikós* deriva del substantiu *érotas*, que és una de les dues maneres de designar el que nosaltres anomenem «amor». En grec *érotas*, l'amor passional (i derivats com el verb *erotévome*, «enamorar-se») es distingeix d'*agapi*, l'amor com a estimació i tendresa (d'aquí que el verb per «estimar» sigui *agapó*). Els poemes d'aquest recull, doncs, tracten aquesta primera mena d'amor, l'amor que implica desig (que apareix a *Cos nu* amb el terme antic *hímeros*, suggerit a Ritsos per la inversió de les primeres tres notes de l'escala de do major) i passió pel cos de l'altre. Per recollir totes les implicacions de l'original, m'he decidit per aquest títol analític, si es vol, *Poemes d'amor i desig*, que per consell del bon amic Arnau Barios de seguida va quedar concentrat en *D'amor i desig*. A l'amic Aris Batagiannis, que em va deixar el llibre en un moment que es prestava especialment a aprofundir-hi, agraeixo i dedico aquesta traducció.

Ι. ΜΙΚΡΗ ΣΟΥΙΤΑ
ΣΕ ΚΟΚΚΙΝΟ ΜΕΙΖΟΝ

I. PETITA SUITE
EN ROIG MAJOR

Κι οι λέξεις
φλέβες είναι
μέσα τους
αίμα τρέχει
όταν σμίγουν οι λέξεις
το δέρμα του χαρτιού
ανάβει κόκκινο
όπως
την ώρα του έρωτα
το δέρμα του άντρα
και της γυναίκας.

Αθήνα, 22.1.80

Les paraules
també són venes
dintre seu
hi corre sang
quan s'ajunten les paraules
la pell del paper
s'encén tota roja
tal com
al moment de l'amor
la pell de l'home
i de la dona.

Atenes, 22.I.80